

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van boringen
aan de Herenstraat 30 te Den Hoorn,
gemeente Texel (NH)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2010-87

Groningen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Herenstraat 30 te Den Hoorn, gemeente Texel (NH)

ARC-Rapporten 2010-87
ARC-Projectcode 2009/627

Tekst
H. Buitenhuis
Afbeeldingen
B. Schomaker
Redactie
N. van Malssen

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

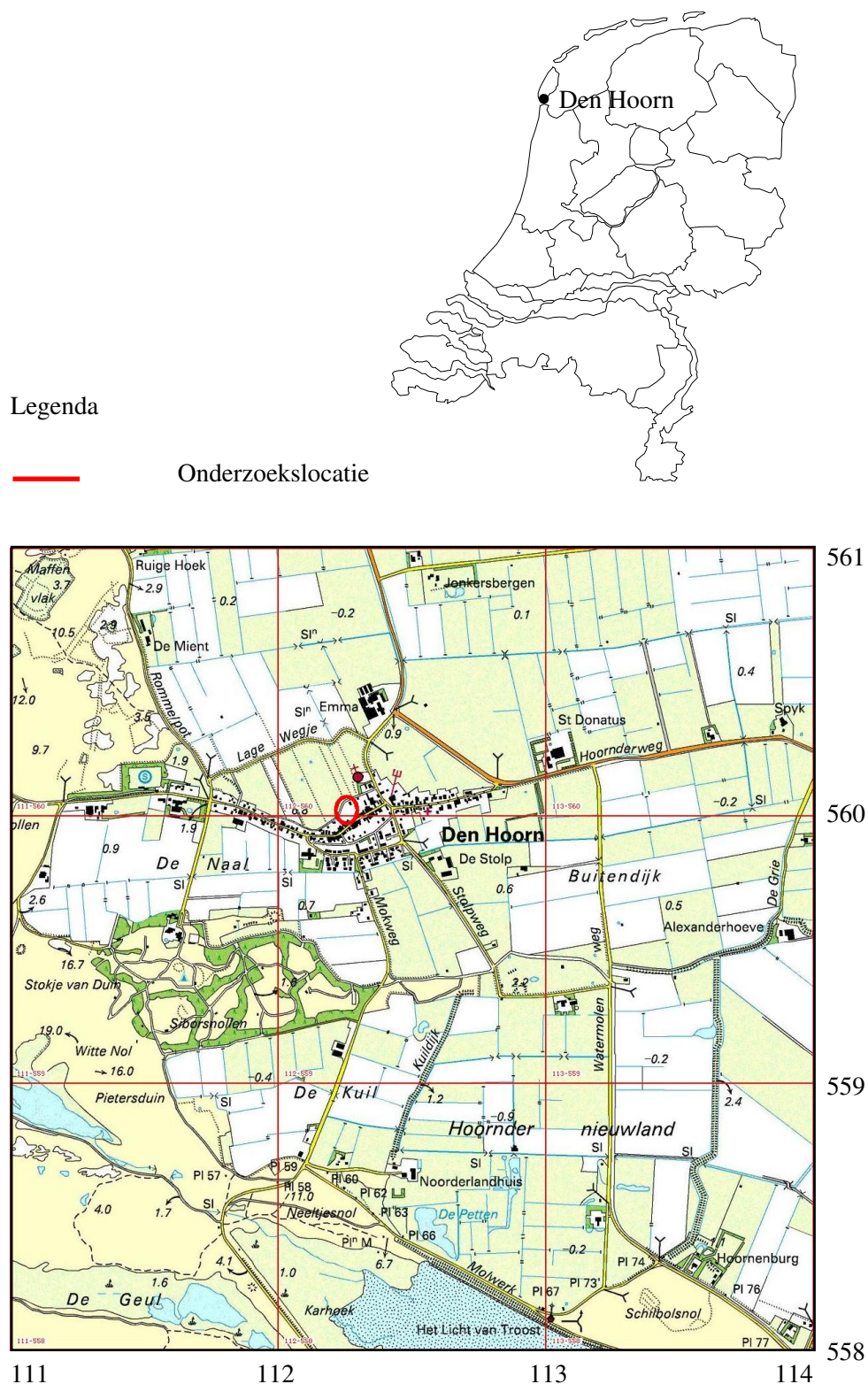
Projectnaam	Herenstraat 30
Projectcode	2009/627
Archisnummer	36438
Beheer en plaats van documentatie	Archaeological Research & Consultancy
Projectleider	H. Buitenhuis
Contact	050-3687100; h.buitenhuis@arcbv.nl
Opdrachtgever	H. Ridderinkhof
Contact	0222-319529
Bevoegd gezag	Gemeente Texel

Locatiegegevens

Toponiem	Herenstraat 30
Plaats	Den Hoorn
Gemeente	Texel
Provincie	Noord-Holland
Kaartblad	09D
RD-coördinaten	N: 112.334/560.063 O: 112.355/560.025 Z: 112.328/560.012 W: 112.306/560.051
Oppervlakte	900 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Noordelijk zandgebied
Geomorfologie	Hoge stuwwal (10B6); rand klif (10A3)
Bodem	Dikke (tuin)eergrond (EK19)
Historische situatie	Centrum oud dorp
Archeologische verwachting	Middelhoge trefkans

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (omcirkeld) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van dhr. Ridderinkhof te Den Hoorn heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd op het terrein achter het dorps huis De Waldhoorn aan de Herenstraat 30 te Den Hoorn, gemeente Texel. Aanleiding tot dit onderzoek is het voornemen een bestaande uitbouw en houten berging af te breken en ter plekke een nieuwe zaal te bouwen. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het bureau-onderzoek is verricht in september 2009 door L. den Boon.² Het veldwerk vond plaats op 11 maart 2010 en is uitgevoerd door dr. H. Buitenhuis en B. Schomaker. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).³

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

Het plangebied is gelegen aan de Herenstraat 30 (afb. 1 en 4). Het is het terrein tussen het dorps huis De Waldhoorn en het Hoge Achterom. Een deel van het plangebied bestaat uit een houten berging. Daarnaast is het gebied deels verhard met straattegels. Het deel grenzend aan het Hoge Achterom is grasveld en dient als speelveld. Opvallend in deze situatie is dat Het Hoge Achterom duidelijk hoger is gelegen dan de Herenstraat. In het plangebied loopt het terrein daarom ook duidelijk af van het Hoge Achterom naar het dorps huis. Het gebied beslaat een oppervlak van ca. 600 m².

1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden

In het plangebied is de sloop van een houten berging en een aanbouw gepland, waarna een nieuwe uitbreiding wordt gerealiseerd van het bestaande dorps huis. De bodemroering zal gaan tot een diepte van ca. 2,1 m –mv voor de aanleg van een kelder. Daarnaast vindt er bodemverstoring plaats bij de sloop en aanleg van een nieuwe fundering.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²Dorps huis De Waldhoorn te Den Hoorn, gemeente Texel: bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied. Cultureel Erfgoed Noord-Holland rapportnr. 164.

³De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

1.4 Onderzoeksgeschiedenis

Het bureau-onderzoek is in september 2009 uitgevoerd door mw. L. den Boon van Cultureel Erfgoed Noord-Holland. Doel van het bureau-onderzoek was het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verkregen informatie is een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Hierin werd beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.4.1 Resultaten bureau-onderzoek

In het archeologisch bureauonderzoek is nagegaan hoe groot de kans is dat er archeologische resten in de bodem van het plangebied liggen. De kern van het eiland Texel wordt gevormd door pleistocene afzetting uit de voorlaatste ijstijd. Het plangebied is gelegen op een keileemopduiking. In de Vroege Middeleeuwen lag nabij Texel een groot veengebied. Door ingebruikneming door de mens, en door ontwatering, met als gevolg oxydatie en inklinking van het veen, daalde het maaiveld en zijn grote stukken veen door de zee weggeslagen. Hierdoor werd het noodzakelijk om rondgaande dijken aan te leggen. Geologisch gezien wordt het gebied aangegeven als keileemgronden met daarop dekzanden. Op de geomorfologische kaart van Nederland heeft het plangebied de code 10B6, wat hoge heuvels en ruggen aanduidt (afb. 2). De bodemkaart van Nederland geeft aan dat hier dikke (tuin)eerddgronden aanwezig zijn (afb. 3). Voor de historische ontwikkelingen van Den Hoorn wordt verwezen naar het bureauonderzoek. Het dorp Den Hoorn is al bekend vanuit de Middeleeuwen. Het plangebied ligt in de kern van het oude dorp, en maakt deel uit van het AMK-terrein 14956. Den Hoorn is aangewezen als Beschermd Dorpsgezicht.

1.4.2 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

In het bureauonderzoek wordt gesteld, dat 'het plangebied was bewoond vanaf de steentijd. Gedurende de Bronstijd en IJzertijd heeft er mogelijk minder of geen bewoning plaatsgevonden. Vanaf de Romeinse Tijd kan er meer bewoning worden verwacht. Deze verwachting zijn gebaseerd op de archeologische waarnemingen en vondsten in en rond het plangebied'. De waarden die verwacht kunnen worden in het plangebied bestaan uit huisbouw, funderingen, waterputten, akkers en afval. De verstoring van de ondergrond door de huidige bebouwing is waarschijnlijk relatief gering door de verwachte aanwezigheid van eerdgronden. Het veldonderzoek is er op gericht deze verwachtingen te verifiëren. Voor de steentijd geldt, dat de aanwezigheid van archeologische resten kan worden verwacht indien het onder de eerdgronden gelegen dekzand intact is en een (restant van) een bodem kan wor-

den waargenomen. Voor de perioden vanaf de Romeinse Tijd is de kwaliteit van de bodem boven het dekzand (eerdgronden of anderszins) van doorslaggevend belang.

1.5 Doel van het onderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoreningen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.6 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn op het onderzoeksterrein vijf boringen gezet met een edelmanboor met een diameter van 7 cm tot minimaal 170cm –mv, of tot in het onderliggende keileem. Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). Een oppervlakte kartering is niet uitgevoerd. Het terrein is of bestraat of met een grasmat belegd.

2 Resultaten verkennend inventariserend veldonderzoek

Op het terrein zijn verspreid over het terrein vijf boringen gezet om een inzicht te krijgen in de algemene bodemopbouw. Het maaiveld is niet vlak. Er is een duidelijk hoogteverschil tussen het terrein bij het huidige dorpshuis en het Hoge Achterom. De bodem bestaat van onder naar boven uit (bijlage 1):

- Keileem. Op een diepte variërend van 150 tot 190 cm –mv is keileem aangetroffen.
- Dekzand. In boringen 2, 4 en 5 is op het keileem een pakket dekzand gevonden, variërend bij boring 5 op een diepte van 90 – 150 cm –mv tot op een diepte van 150 – 170 cm –mv bij boring 2. Dit gele, matig roestige dekzand maakt deel uit van een C-horizont van een bodemprofiel.
- Humeuze zandlaag. Deze laag is alleen gevonden bij boring 3 en ligt direct op het keileem. Het lijkt op een oud oppervlak.
- Grijs zandlaag. Deze zandlaag is rommelig met klei- en leembrokken. Het is zeer waarschijnlijk dat deze laag is opgebracht.
- Bouwvoor.

Uit het bodemonderzoek komt naar voren dat de ondergrond is gevormd door een keileemrug met daarop dekzand. Er zijn geen restanten van een oud bodemprofiel gevonden in het dekzand. Op het dekzand is een laag opgebrachte grond aanwezig. Deze is richting de Herenstraat gering in dikte maar richting het Hoge Achterom meer dan 1 m dik. Het zou zeer wel onderdeel kunnen zijn van een rondgaande bedijking om het oude dorp, zoals deze in het bureauonderzoek wordt genoemd. De in boring 3 gevonden humeuze laag, mogelijk een oud oppervlak, bevatte geen archeologische indicatoren.

3 Samenvatting en conclusie

Op basis van het bureauonderzoek werd verwacht dat er een hoge verwachting is archeologische resten uit de steentijd aan te treffen, indien er resten van een oude bodem in het dekzand aanwezig zou zijn. Dit is niet het geval, wat betekent dat er geen of slecht een geringe verwachting is resten uit de steentijd *in situ* aan te treffen. Voor wat betreft de latere perioden van de Romeinse Tijd, is de verwachting eveneens hoog. Deze is gebaseerd op de veronderstelling dat her eerdgronden aanwezig zouden zijn, waarop of waarin bebouwing en activiteiten konden plaatsvinden. Het bodemonderzoek geeft echter aan, dat er op dit terrein geen eerdgrond aanwezig is, maar vermoedelijk opgebrachte grond ten behoeve van de aanleg van een rondgaande dijk. Indien er al archeologische waarden aanwezig waren, zijn deze bij de aanleg van deze dijk vernietigd dan wel verstoord. De verwachting is dan ook dat er geen resten van archeologische waarden uit deze perioden aanwezig zijn in het plangebied.

4 Aanbeveling

Omdat het bodemonderzoek heeft aangegeven dat de verwachting resten van archeologische waarden aan te treffen, uit zowel de steentijd als de perioden vanaf de Romeinse Tijd, zeer gering is, lijkt er geen bezwaar te zijn tegen de voorgenomen verstorende activiteiten.

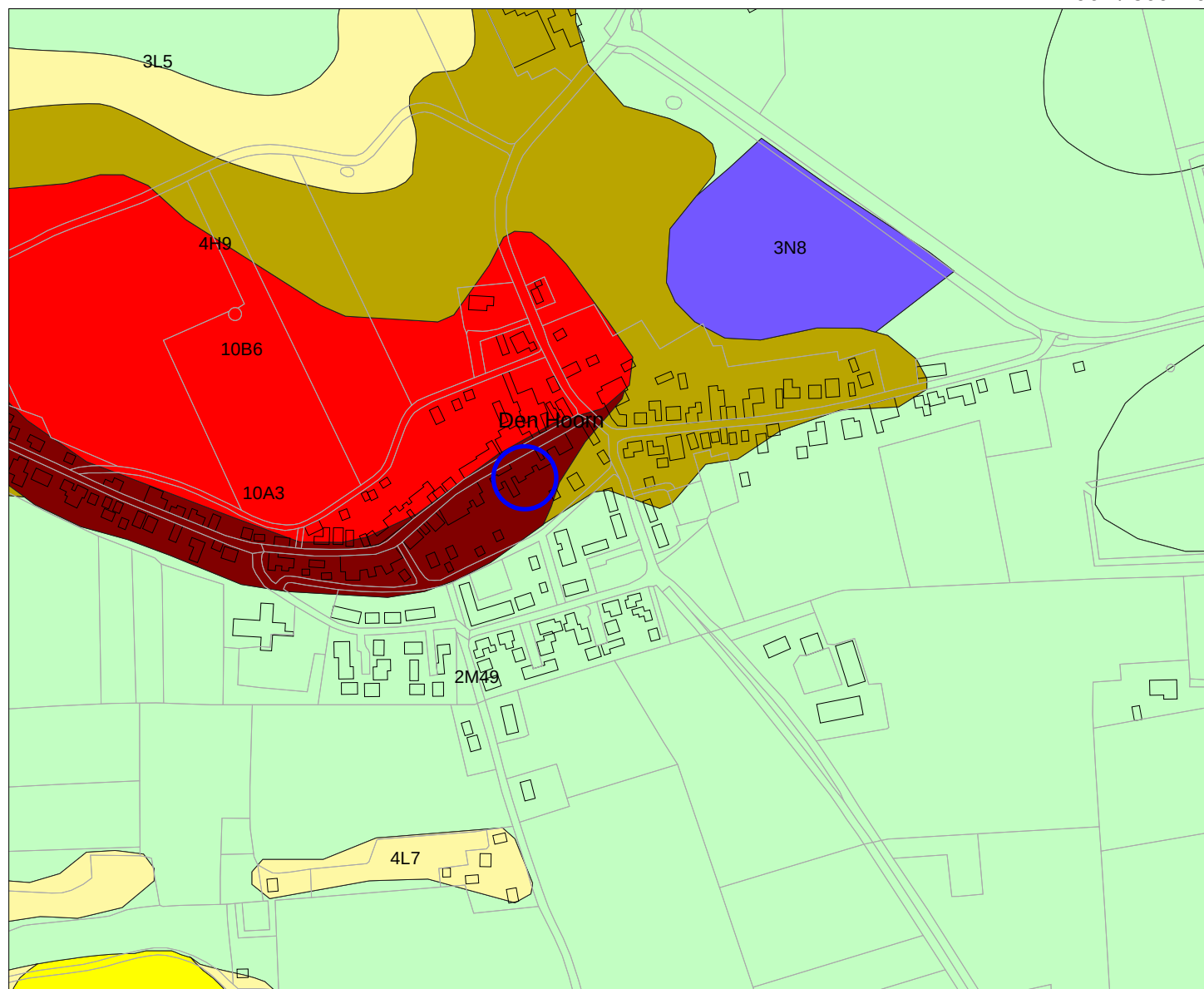
Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

112964 / 560410

Legenda

TOP10 ((c)TDN)

HUIZEN

GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)

- Wanden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaivormige glooiingen
- Niet-waaivormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

PLAATSNAMEN

PROVINCIES

0 100 m

Archis2

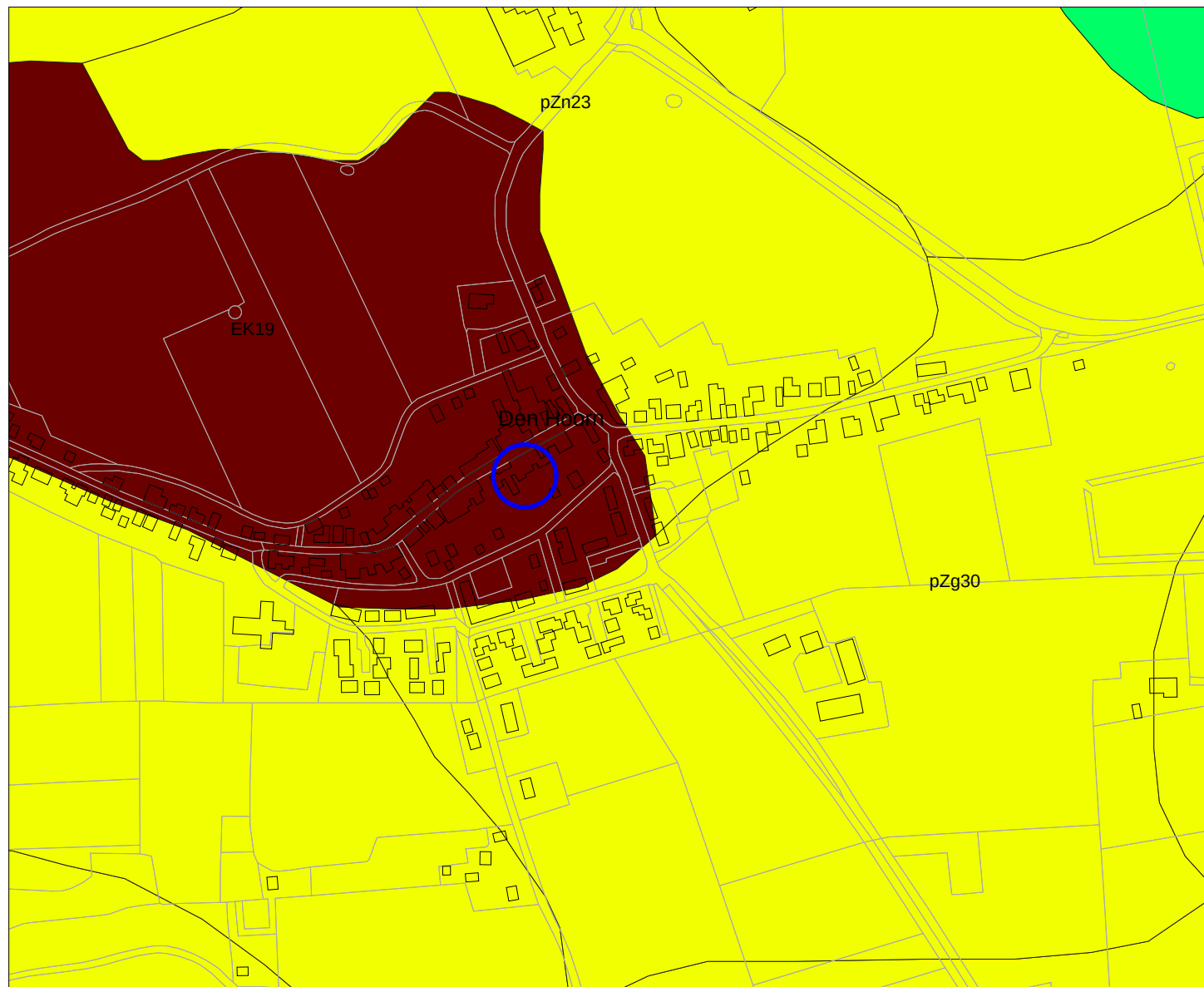
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

111887 / 559531

Afbeelding 2. Geomorfologische kaart van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)/Archis II.

10-03-2010

112964 / 560410

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)

BODEM ((c)Alterra)

- Associaties
- Brikgronden
- Bebouwing
- Dijk, bovenlandstrook
- Dikke eerdgronden
- Fluviatile afz ouder pleistoceen
- Groeve, gegraven, mijnstort
- Kalksteenverweringsgronden
- Oude rivierkleigronden
- Overige oude kleigronden
- Ondiepe keileemgronden
- Leemgronden
- Zeekleigronden
- Mariene afz ouder pleistoceen
- Niet-gerijpte minerale gronden
- Oude bewoningsplaatsen
- Rivierkleigronden
- Kalk lutumarme gronden
- Veengronden
- Moerige gronden
- Water, moeras
- Podzolgronden
- Kalkloze zandgronden
- Kalkhoudende zandgronden

PLAATSNAMEN

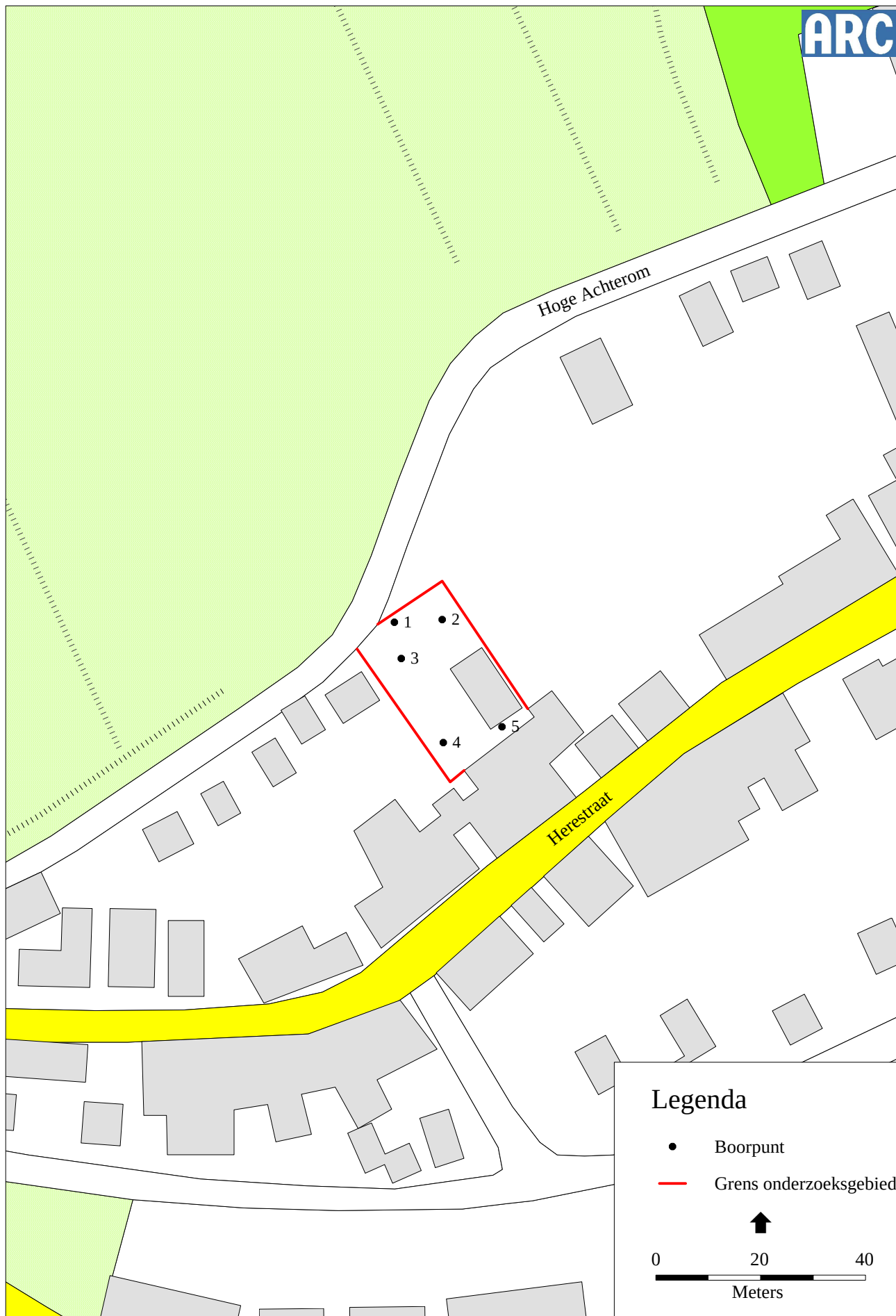

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

111887 / 559531

Afbeelding 3. Bodemkaart van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)/Archis II.

Afbeelding 4. Locatie van de boorpunten in het plangebied.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, GPS
Referentievlak	Normaal Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, overige methoden
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	100 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)	z3	sterk zandig
L leem		
Z zand	grind (onderdeel van lithologie)	
	g1	zwak grindig
bijmengsel (onderdeel lithologie)		
s1 zwak siltig		
z1 zwak zandig		

boring 1 RD-X: 112.232. RD-Y: 560.001. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
75 Zs1	donker bruingrijs	geleidelijk	Bodemkundige interpretaties: bouwvoor. Opmerkingen: rommelig.
170 Zs1g1	grijs	gestaakt	Opmerkingen: lemig kleiig rommelig.

boring 2 RD-X: 112.241. RD-Y: 560.001. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
70 Zs1	donker bruingrijs	geleidelijk	Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.
150 Zs1g1	licht grijs	scherp	Opmerkingen: lemig kleiig rommelig.
170 Zs1	licht grijsgeel	scherp	Bodemhorizont: C. Vlekken: sterk gevlekt, geel. Nieuwvormingen: roestvlekken, spoor. Geologische interpretaties: dekszand.
200 Lz3	grijs	beëindigd	Geologische interpretaties: keileem.

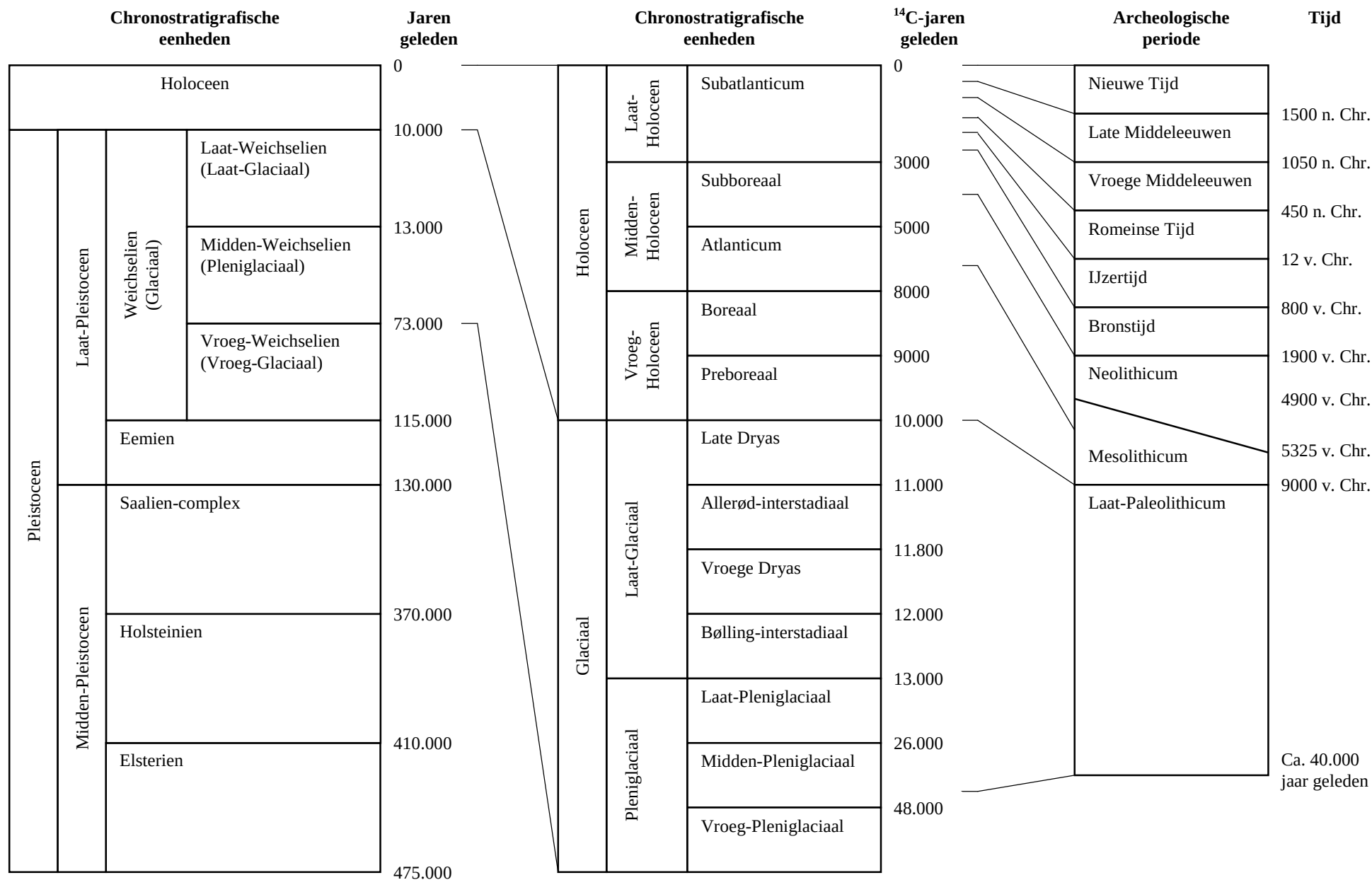
boring 3 RD-X: 112.233. RD-Y: 559.994. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
10 Zs1	donker grijsbruin	scherp	Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.
50 Zs1	donker bruingrijs	geleidelijk	Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.
170 Zs1g1	licht grijs	scherp	Opmerkingen: lemig kleiig rommelig.
180 Zs1	donker bruin	scherp	Opmerkingen: oud oppervlak ?.
190 Lz3	licht grijs	beëindigd	Geologische interpretaties: keileem.

boring 4 RD-X: 112.241. RD-Y: 559.978. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
50 Zs1	donker grijsbruin	geleidelijk	Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.
120 Zs1	licht grijs	scherp	Opmerkingen: lemig kleiig rommelig.
150 Zs1	geel	scherp	Bodemhorizont: C. Geologische interpretaties: dekszand.
170 Lz1	licht grijs	beëindigd	Geologische interpretaties: keileem.

boring 5		<i>RD-X: 112.252. RD-Y: 559.981. Boormethode: edelmanboring.</i>		
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
35	Zs1	grijsbruin	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
90	Zs1	licht grijs	scherp	
150	Zs1	geelbruin	scherp	<i>Bodemhorizont: C. Vlekken: sterk gevlekt, geel. Geologische interpretaties: dekzand.</i>
170	Lz1	licht grijs	beëindigd	<i>Geologische interpretaties: keileem.</i>

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.